

УДК 624

А.В.ДАНИЛЕНКО

Університет «Bauhaus», Weimar (Німеччина)

ДО ПИТАННЯ РЕСТАВРАЦІЇ СПОРУД В УКРАЇНІ

Розглядаються проблеми реставрації української народної спадщини в архітектурі першої третини ХХ ст.

Саме у той час, коли прагнення України направляється на необхідність об'єднання з Європейським Союзом, виникає найважливіше завдання сучасності щодо презентації культурного життя суспільства, до якого насамперед можна віднести архітектурну спадщину країни. Архітектура як наука займається не тільки будівництвом нових споруд, а також й збереженням культурної та історичної спадщини, тобто збереженням пам'яток архітектури. Але нажаль, збереження пам'яток архітектури у нашій країні проводиться в багатьох випадках не за законами реставрації, а за щоденними стереотипними звичками та можливостями ремонтування, а також за наявністю грошей, котрі вкладуються для того, щоб одразу отримати фінансовий прибуток з експлуатування споруди. Таким чином ми губимо аутентичний зразок архітектури минулого і це несправедливе ставлення до історії та культури нашої країни. Для вирішення проблем реставрації пам'яток архітектури необхідно розробити науково-методичну програму досліджень, яка передбачає пристосування та експлуатацію споруд у сучасних умовах.

Отже найяскравішими прикладами реставрації українського народного зодчества є пам'ятки архітектури першої декади ХХ ст., до яких можна віднести споруди у стилі „УАМ“ (Український архітектурний модерн). Видатним діячем у пошуках модифікації українського народного архітектурного стилю був художник та архітектор О.Г.Сластіон (1855-1933 рр.). Разом з іншими українськими архітекторами, такими як В.П.Горленком, М.А.Дмитрієвим та маляром С.І.Васильковським, О.Г.Сластіон працював над розвитком української архітектури, пов'язавши це зі спадщиною українського народу. Він вперше сформулював шість основних морфологічних ознак української архітектури, які були наповнені елементами українського менталітету: 1) шестикутні трапеційні прорізи дверей і вікон; 2) прорізи з напівеліптичними перемичками; 3) чотирисхильного (вальмові) або наметового типу дахи; 4) влаштування заломів на дахах; 5) галереї на стовпчиках, опасання чи піддашся; 6) колонки крученої форми [2, 3].

Споруди у стилі „УАМ“ видатних майстрів українського зодчества В.Г.Кричевського (1872-1952 рр.) і К.М.Жукова (1873-1940 рр.) за-

слуговуюють особливої уваги. В.Г.Кричевський став найвідомішим архітектором українського художнього відродження ХХ ст., створивши найвидатнішу споруду у стилі „УАМ“ – будинок полтавського губерньського земства (1908 р.), який був першою серйозною спробою творчо використати форми українського народного зодчества (рис.1). Видатним діячем Слобожанщини був К.М.Жуков, який спорудив будинок Харківського художнього училища (1913 р.). В його архітектурі пощастило створити вдалий художній образ, що увібрав у себе здобутки народної спадщини (рис.2).

Рис.1

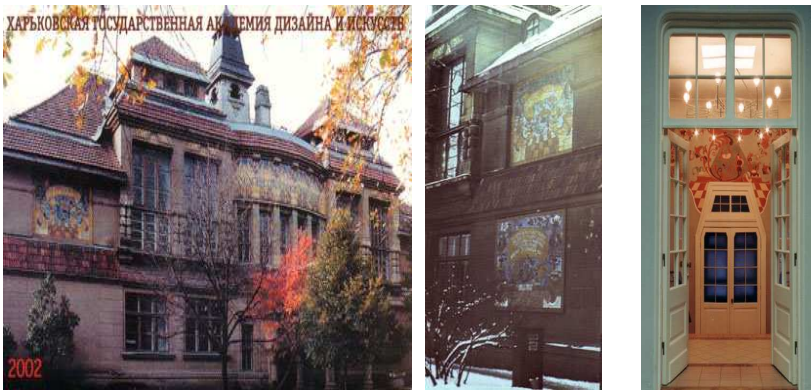

Рис.2

Але не тільки ці споруди варті уваги сучасних фахівців-реставраторів, а й ті, що були „народжені“ на початку 30-х років ХХ ст., які поєднують стильові риси так званої модифікації української народної архітектури і актуального для того часу архітектурного на-

прямку конструктивізму. Ще в 20-х роках ХХ ст. почався активний рух до нової раціональної архітектури. Новітнє розуміння функції, конструкції, нових будівельних матеріалів привели до того, що з'явилися нові типи громадських споруд та нові типи будинків.

У період конструктивізму модифікація української народної архітектури починає застосовуватися більш у невеличких будинках: виставкових павільйонах, торговельних кіосках, ресторанах тощо. Лише кілька років пізніше було продовжено розпочатий раніше пошук народостильової архітектури у великих громадських спорудах. Чимало визнання у тогочасному суспільстві дістала чудова споруда залізничного вокзалу у Києві (1932 р.). До участі в конкурсі було запрошено дев'ять найвидатніших українських архітекторів – п'ятьох київських: П.Ф.Альошина, О.М.Вербицького, Д.М.Дяченка, О.В.Кобелева і П.С.Андрєєва та чотирьох харківських: О.М.Бекєтова, С.Н.Кравця, М.Ф.Покорного та І.Г.Роттерта. Спорудження вокзалу було здійснено в 1927-1933 рр. за конкурсним проектом О.М.Вербицького (1875-1958 рр.) за участю П.Ф.Альошина (1881-1961 рр.) [1]. Окремі деталі будинку вокзала свідчать про бажання надати споруді українського стильового звучання при збереженні доцільності та ошадливості. На першому поверсі вокзалу архітектори зробили аркові вікна з напівциркульними перемичками, а велике вікно на полігональному фронтоні було виконано у формі еліптичної арки. Воно розташовано у плоскій неглибокій ніші, що значно поживляє композицію фасаду. Дах, над головним ризалітом зі своєрідними знаковими архітектурними елементами, має граціозну форму з щипцями та заламами, які символізують належність об'єкта до модифікації національно означеної української народної архітектури. Але, нажаль, аутентичність цієї архітектурної споруди початку 30-х років ХХ ст. було згублено через процес реконструкції вокзалу у післявоєнні роки. Перш за все зміна інтер'єрів знищила первісний стан внутрішнього вигляду приміщень вокзалу.

Яскравим проявом шукання народостильової архітектурної форми в конструктивізмі є житловий чотириповерховий „Будинок лікаря“ (1930 р.), який знаходиться на перехресті вулиць „Великої Житомирської“ і „Стрілецької“ у місті Києві (рис.3). Автором цього будинку був київський зодчий П.Ф.Альошин [4]. Це була людина великих знань і широкого фаху, знавцем нових конструкцій і матеріалів. „Будинок лікаря“ це великий творчий вклад зодчого в розвиток української архітектури. Відступивши від гострого кута на розі вулиць, архітектор спробував пом'якшити забудову та додати до пластичної композиції споруди природний силует, заклавши перед центральним

входом невеличкий садок як оазис у містобудівельній структурі. Користуючись цими засобами зодчий створив тогочасні раціональні і разом з тим деякою мірою українські традиційні рішення з повною зрівноваженістю композиційних форм. Цей будинок є пам'яткою архітектури і складає вагомую частку духовної спадщини нашого народу. Нажаль, ця пам'ятка знаходиться у занедбаному стані і вимагає негайного проведення реставраційних робіт.

Рис.3

Охорона пам'яток архітектури та необхідність відродження національної культурної спадщини в Україні за останні п'ятнадцять років набули актуального значення. Тому проблеми історико-архітектурного дослідження та реставрації пам'яток архітектури потребують у творчому, технічному та економічному аспектах детальнішого аналізу.

- 1.Кохан С.В., Кілессо С. К., О.М.Вербицький – архітектор і педагог. – К., 1966.
- 2.Чепелик В.В. Український архітектурний модерн. – К., 2000.
- 3.Чепелик В.В. Український архітектурний модерн у дзеркалі епохи // Архітектура на спадщина України. Вип. 3, част. 1: Питання історіографії та джерелознавства української архітектури. – К.: Українознавство, 1996. – С.199-221.
- 4.Ясієвич В.Є. Київський зодчий П.Ф.Альошин. – К., 1966.

Отримано 12.02.2007

УДК 728.1

М.В.ГЕРАСИМЧУК

Київський національний університет будівництва і архітектури

КІЛЬКІСНИЙ АНАЛІЗ СЕРЕДОВИЩА МІСЬКИХ КВАРТАЛІВ

Розглядаються деякі математичні аспекти забудови міського простору, вагомим структурним елементом якого є квартал, адже модуль кварталу є одним із небагатьох геометричних характеристик міста. Квартал формував середовище стародавніх міст, формує сучасне місто, і саме про кварталне середовище, що історично склалося, і йде-